

Andrijana Mićanović iz CDE ukazuje na važne zaključke sastanka Bernske konvencije koji se odnose i na Crnu Goru

Do 2030. godine trećina vrsta i staništa mora biti ade zaštićena u Emerald mreži

Eksperti Bernske konvencije i Evropske komisije izrazili su nezadovoljstvo zbog nedostatka napretka u regionu. I milioni eura uloženi u projekte mapiranja Natura 2000 na Balkanu, ali bez konkretnih rezultata. Prikupljeni poda stručnjaci, nijesu iskorišćeni za predlaganje novih Emerald područja, što je ključno za poboljšanje stanja biodiver situacija predstavlja ozbiljan izazov i za Crnu Goru, koja mora intenzivirati napore da bi se postigli usvojeni ciljev Strazburu, navela je Mićanović

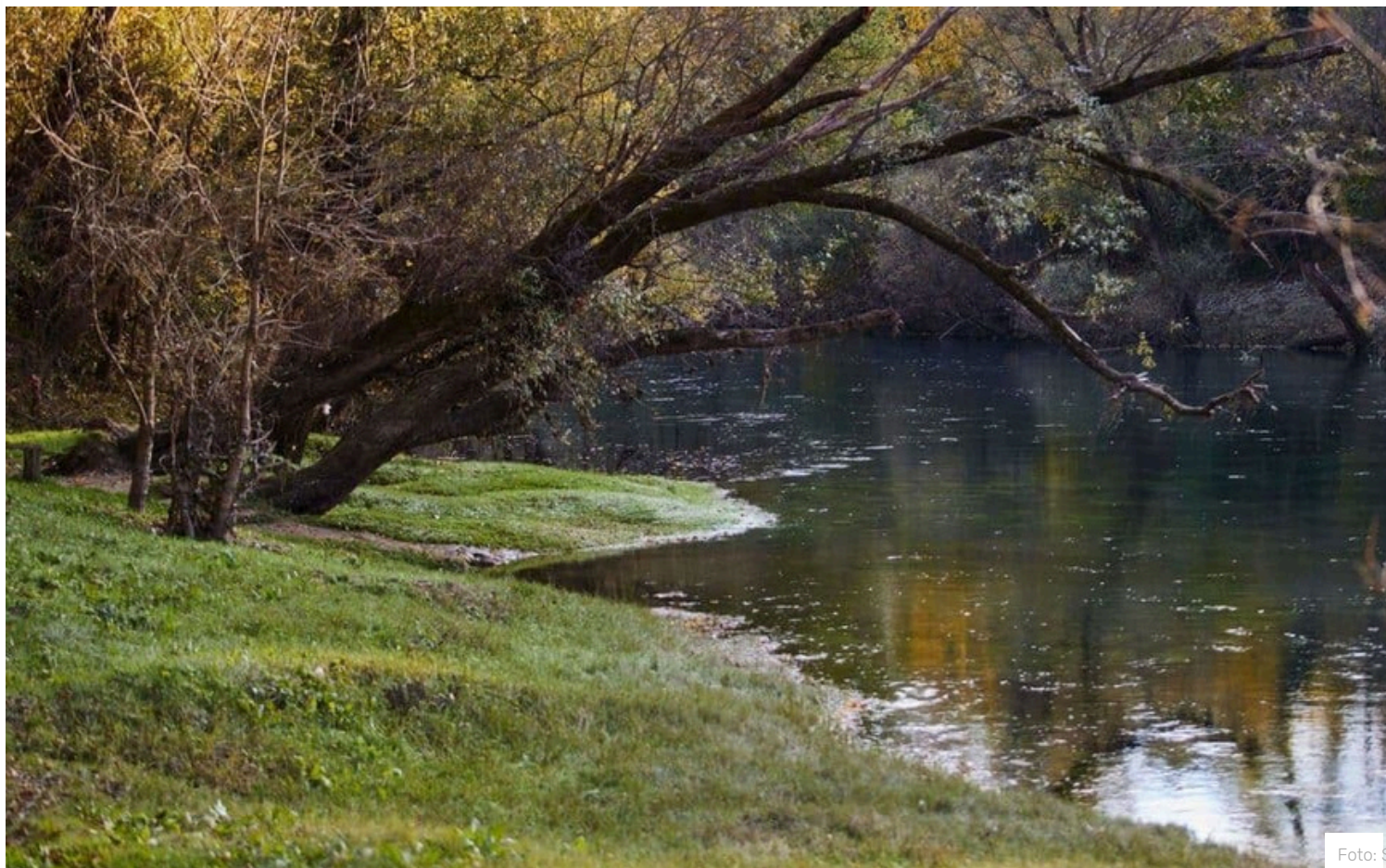

Foto: S

Društvo

Autor:
Igor Perić

Objavljeno: 08.12.2024. 19:15

Crna Gora suočava se sa izazovima u ispunjavanju obaveza uspostavljanja Emerald mreže, ključnog evropskog okvira za zaštitu biodiverziteta definisanog Bernskom konvencijom, ocijenila je u razgovoru za Pobjedu Andrijana Mićanović iz Crnogorskog društva ekologa.

-Na nedavnom sastanku Bernske konvencije u Strazburu usvojeni su ciljevi do 2030. godine, koji predviđaju da države članice, uključujući i Crnu Goru, dostave nove podatke dva puta do kraja decenije i postignu indeks suficijencije od najmanje 35 odsto. Ovaj indeks označava da najmanje jedna trećina vrsta i staništa mora biti adekvatno zaštićena unutar Emerald područja – kazala je Mićanović.

Pojašnjava da Emerald mreža obuhvata područja od posebne važnosti za očuvanje biljnih i životinjskih vrsta u njihovim prirodnim staništima. Savjet Evrope pokrenuo je primjenu Emerald mreže na nivou svake zemlje, smatrajući je jednim od glavnih alata za ispunjenje obaveza preuzetih Bernskom konvencijom.

Slab napredak u regionu

Prema riječima Mićanović, u Strazburu, gdje je rad konvencije pratila partnerska „Bankwatch“ organizacija, bilo je riječi i o proširenju do sada kandidovanih područja za zaštitu, ali je konstatovano da se na Zapadnom Balkanu i Crnoj Gori debelo kasni sa ispunjavanjem dosadašnjih međunarodnih obaveza na ovom planu.

-Eksperti Bernske konvencije i Evropske komisije izrazili su nezadovoljstvo zbog nedostatka napretka u regionu. Istaknuto je da su milioni eura uloženi u projekte mapiranja Natura 2000 na Balkanu, ali bez konkretnih rezultata. Prikupljeni podaci, kako navode stručnjaci, nijesu iskorišćeni za predlaganje novih Emerald područja, što je ključno za poboljšanje stanja biodiverziteta. Ova situacija predstavlja ozbiljan izazov za Crnu Goru, koja mora intenzivirati napore da bi se postigli usvojeni ciljevi i iskoristile dostupne informacije tj. prikupljeni podaci na pravi način – prenijela je sagovornica neke od ključnih akcenata sastanka na kojem je organizacije iz regiona zastupao „Bankwacth Network“.

“Emerald mreža

obuhvata područja od posebne važnosti za očuvanje biljnih i životinjskih vrsta u njihovim prirodnim staništima. Savjet Evrope pokrenuo je primjenu Emerald mreže na nivou svake zemlje, smatrajući je jednim od glavnih alata za ispunjenje obaveza preuzetih Bernskom konvencijom

Mićanović podsjeća da su Crna Gora, Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija i Srbija 2011. godine završile prvu fazu primjene Emerald mreže i predložile ograničen broj područja, ali nijedna od ovih zemalja nije proširila originalnu listu niti zvanično, na nacionalnom nivou, proglasila ta područja.

-Većina lokacija nema upravljanje, monitoring, resurse i pravnu zaštitu u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. U Crnoj Gori, od 32 nominovana područja, koja obuhvataju oko 18 odsto teritorije, trećina nije dobila nacionalnu ili lokalnu zaštitu, iako je to predviđeno Akcionim planom - navodi Mićanović.

Prema njenim riječima, nepoštovanje obaveza prema Bernskoj konvenciji ima direktne posljedice, prije svega na prirodu za koju smo se obavezali da ćemo je štititi, ali i na međunarodnu reputaciju države.

Mićanović/Foto: S.Vasiljević

-Posebno je važno istaći da su kandidati za Emerald područja u Crnoj Gori izuzetno vrijedna i bogata područja i kao takva vrlo privlačna različitim investitorima za sprovođenje različitih aktivnosti. Veliki broj nominovanih područja suočava se sa ogromnim pritiscima, kao što su sječa šuma, eksploatacija i druge devastacije, te planovima za različite infrastrukturne projekte, poput hidroelektrana, koji bi u potpunosti devastirali ova područja. Iz ovoga jasno proizilazi zaključak koliko je hitno uspostavljanje ekološke mreže Emerald što prije – naglašava sagovornica.

Ciljevi konvencije

Mićanović ističe da konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa, poznatija kao Bernska konvencija, predstavlja obavezujući međunarodni pravni instrument usmjeren ka očuvanju divljih vrsta flore i faune, kao i njihovih prirodnih staništa. Usvojena 1979. godine u Bernu, promoviše saradnju među evropskim zemljama u cilju zaštite biodiverziteta, a Crna Gora je postala članica 2007. godine.

-Ključni ciljevi Bernske konvencije su očuvanje biodiverziteta (zaštita ranjivih autohtonih vrsta i staništa), internacionalna saradnja podsticanje prekogranične saradnje za efikasno očuvanje), sprečavanje eksploatacije (implementiranje mjera protiv eksploatacije divljih vrsta flore i faune) i naučna istraživanja (promocija i integrisanje naučnih studija u napore očuvanja) – kaže sagovornica.

Emerald mreža osnovana je 1989. godine a strategija Evropske unije o biodiverzitetu do 2030. godine teži zaštititi najmanje 30 odsto kopna i mora. To se, prema riječima Mićanović, planira postići kroz uspostavljanje mreže nacionalno zaštićenih područja, ekoloških mreža i OECM (Other E!ective area-based Conservation Measures) područja.

Foto: Stevo Vasiljević

-Zapadni Balkan je globalno važno žarište biološke raznovrsnosti, posebno slatkovodnih vrsta i staništa. Rijeke, jezera i obale regiona dom su mnogim ugroženim i endemskim vrstama. Cilj Bernske konvencije je očuvanje ove raznovrsnosti kroz saradnju među državama, posebno u zaštiti migratornih vrsta koje su ključne za ekosisteme. Dakle, cilj uspostavljanja ekološke mreže jeste očuvanje dragocjenog biodiverziteta uz paralelnu podršku lokalnom stanovništvu i podsticanje njihove lokalne ekonomije – navodi ona.

Pretpostavka za Natura 2000

Mićanović ukazuje da je Emerald mreža osmišljena za zemlje koje nijesu članice EU i predstavlja širu, panevropsku mrežu zaštićenih područja.

-Natura 2000 se primjenjuje unutar EU, a njeni principi će se sprovesti u Crnoj Gori tek nakon ulaska u EU. Emerald mreža Bernske konvencije i Natura 2000 mreža, koja je pokrenuta shodno Direktivi o staništima i Direktivi o pticama Evropske unije (EU), predstavljaju odvojene entitete. Ipak, ove mreže imaju iste funkcije, dijele slične ciljeve i međusobno su komplementarne. Mreža Natura 2000 ograničena je na zemlje članice EU i predstavlja doprinos Evropske unije Emerald mreži – kaže ona.

Pojašnjava da Emerald mreža proširuje svoj doseg na sve evropske, kavkaske i neke sjevernoafričke zemlje koje su potpisnice Bernske konvencije.

-Ovo usklađivanje omogućava da obje mreže imaju koristi od zajedničkih naučnih istraživanja, metoda očuvanja i načina

finansiranja, što na kraju doprinosi bolje integrisanom pristupu u očuvanju biodiverziteta u velikom dijelu Evrope i šire – ističe naša sagovornica.

Prema njenim riječima, tokom procesa pristupanja EU, Crna Gora će biti u obavezi da uspostavi svoju ekološku Natura 2000 mrežu, ali je već sada u obavezi da uspostavi Emerald mrežu shodno Bernskoj konvenciji, koja predstavlja najbolji preduslov i odskočnu dasku za eventualno uspostavljanje Natura 2000 mreže.

-Poenta je da, ukoliko budemo čekali na uspostavljanje mreže Natura 2000 i ulazak Crne Gore u EU, u velikom smo riziku i mogli bismo izgubiti neka od najvrednijih područja u zemlji. Zato je preporuka da se iskoriste prikupljeni podaci do kroz projekte uspostavljanja Natura 2000 i uspostavi Emerald mreža, čime bi se očuvala staništa i već unaprijed odradio veliki dio posla kada Crna Gora uđe u EU – naglašava Mićanović.

Pogrešna percepcija

Sagovornica napominje da u Crnoj Gori postoje negativne percepcije prema zaštiti prirode generalno, jer se smatra da ograničava razvoj.

-Područja poput nacionalnih parkova i strogih rezervata, uprkos ograničenjima ljudskih aktivnosti, predstavljaju najveći brend države. Sa druge strane, ekološke mreže, uključujući Emerald, imaju za cilj poboljšanje kvaliteta života i maksimalno uključivanje lokalnog stanovništva – kaže ona.

Ukazuje na to da Evropa nije pokrenula proces uspostavljanja ekoloških mreža samo radi isključive zaštite nekih biljnih staništa ili vrsta, već je jednako veliki akcenat stavila na poboljšanje kvaliteta života lokalnog stanovništva koje živi u blizini najvrednijih prirodnih cjelina.

-Posljednjih nekoliko decenija ogroman broj ljudi odustaje od života na selu. Drastično je smanjen intenzitet ispaše i košenja pašnjaka. Zato se pojavljuju invazivne vrste, veći je broj požara, smanjena je koncentracija hranjivih materija, a sve to dovodi do nestanka različitih biljnih i životinjskih vrsta – kaže Mićanović.

Naglašava da ekološke mreže ne mogu da postoje i da budu održavane bez uključivanja lokalnog stanovništva.

-Ovo je upravo razlog zašto neka staništa koja su pod konstantnim uticajem čovjeka (tradicionalnim) treba da budu uključena u ekološke mreže. Takvo jedno stanište su npr. livade košanice, koje predstavljaju dom za razne vrste biljaka koje su se prilagodile i uživaju u uslovima čestog košenja. Slično funkcionišu i pašnjaci – za održavanje njihovog biodiverziteta neophodna je ispaša stoke. Ovo su samo neki od primjera koji pokazuju da ekološke mreže ne isključuju čovjekove (održive) radnje, već naprotiv, očekuju i zavise od njihovog maksimalnog uključivanja u proces praćenja i održavanja ovih zaštićenih područja, zauzvrat podržavajući razvoj ekonomije lokalne zajednice na temeljima očuvane prirode – navodi sagovornica.

Katun Sinjajevina/CDE

Dodaje da, ne samo da je priroda najočuvanija u ekološkim mrežama, već i da su lokalna ekonomija i ruralni turizam upravo najrazvijeniji u selima koja su postala dio ekološke mreže.

-Takvi primjeri pokazuju koliko je učinkovito kada lokalni domaći proizvodi nose tag/oznaku porijekla iz zaštićenog područja, te da imaju mnogo veću prednost u odnosu na ostale. Suština ekoloških mreža je kreiranje novog ekonomskog ambijenta koji ide u prilog i čovjeku i prirodi, odnosno održava balans između prirode i njenog neodvojivog dijela – čovjeka – kaže Mićanović.

Iskustva Evrope

Prema njenim riječima, upravo dosadašnja iskustva iz Evrope su pokazala da Emerald i Natura 2000 staništa doprinose održivom razvoju, ekoturizmu i očuvanju prirodnih resursa, a mogu biti odskočna daska za poboljšanje kvaliteta života u ruralnim sredinama, dok istovremeno štite prirodu.

-U okviru Emerald mreže, upravljanje kako kulturnim tako i prirodnim područjima fokusirano je na održive prakse koje harmonizuju zaštitu prirode i ljudske aktivnosti.

Na primjer, u Crnoj Gori to znači zaštitu područja bogatih biodiverzitetom poput Biogradske gore, jedne od posljednjih velikih prašuma u Evropi, kao i Skadarskog jezera koje je dom brojnim vrstama ptica. Mreža takođe prepoznaje značaj kulturnih pejzaža kao što su tradicionalni pašnjaci - katuni, maslinjaci i istorijska mjesta, pa ima za cilj da ih integriše u širu strategiju očuvanja. Ovim oblastima se upravlja održavanjem njihove ekološke funkcije istovremeno čuvajući kulturno nasljeđe. Na primjer, podstiče se korišćenje tradicionalnih poljoprivrednih tehnika za održavanje integriteta autohtonih travnjaka u katunima ili očuvanje maslinjaka – kazala je Mićanović.

Dodaje da je održivi turizam usmjeren i na istorijske lokalitete kako bi bilo podstaknuto ostvarivanje ekonomske dobiti tako i ekološko upravljanje.

Kroz ovaj integrisani pristup, Emerald mreža u Crnoj Gori služi kao model za balansiranje biološke raznovrsnosti i kulturnog bogatstva na način koji doprinosi očuvanju životne sredine i blagostanja lokalnih zajednica koje žive u ovim područjima – zaključuje Mićanović.

Nema razvoja bez održivosti

-Crna Gora je bogata prirodnim resursima, ali to dovodi do toga da uzimamo stvari zdravo za gotovo, pa smo se, u nedostatku stabilnosti i težnje za brzim profitima, okomili na najvrednije resurse – šume, rijeke, kanjone, planine... – kaže Mićanović. Upozorava da ne shvatamo kao društvo da je jedini razvoj – održivi razvoj.

-Ako nije održiv, onda nije razvoj. Crna Gora je 2011. godine kadnidovala 32 područja za Emerald mrežu. To su najvrednija vjerovatno područja u Crnoj Gori, ali njihova kandidatura ne znači mnogo.

Neka od njih su kanjon Komarnice, Sinjajevina, Visitor, Zeletin, Ćemovsko polje, Komovi, Ljubišnja, rijeka Lim, Buljarica... Dok već godinama crpimo energiju na sporedne političke i nacionalističke teme, nama svake godine izgore hektari šuma, zagade se kilometri rijeka, razvijaju se novi planovi za izgradnju, izdaju koncesije, lobira se za izdavanje dozvola, a gubimo prirodne resurse – ističe ona.

Stav o Komarnici nakon dopune elaborata

Mićanović podsjeća da je nevladina organizacija Crnogorsko društvo ekologa zajedno sa nekoliko lokalnih organizacija 2022. godine podnijelo žalbu Sekretarijatu Bernske konvencije povodom planova izgradnje HE Komarnica, ističući da bi izgradnja prekršila obaveze očuvanja divlje flore i faune, posebno ugroženih vrsta.

-Sekretarijat će dati svoje mišljenje i sud nakon objave dopunjene verzije Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, koja se po najnovijim informacijama očekuje u februaru – kazala je Mićanović. Ukazala je na to da je Bernska konvencija ranije reagovala na slične slučajeve, kada je NP Skadarsko jezero zamalo postao lokacija za Porto Skadar Lake, luksuzni rizort i jahting luku.

-Kada je misija došla na lokaciju, nije željela da sluša ni državu na strani investitora, ni nevladin sektor, već su nezavisni eksperti uradili procjenu. Zaključak je bio da je projekat štetan. Tada su iz Bernske konvencije pozvali na izmjene prostornog plana, a Crna Gora bi o tome trebalo redovno da ih izvještava. Na sličan način očekujemo da će postupiti i u slučaju Komarnice – kazala je sagovornica.